

Tvedestrand – med kultur året rundt!

Kommunedelplan -

Kultur 2016-2019

Vedtatt av Tvedestrand kommunestyre 17. november 2015

Innhold

1. Om planen	2
2. Kultur året rundt - kulturplanens hovedtrekk	2
2.1 Kultur som samfunnsutvikler	3
2.2 Organisering av kommunens kulturarbeid i dag	3
2.3 Økonomi	4
2.4 Muligheter og utfordringer	5
2.5 Overordnede målsettinger for perioden 2016-2019.....	6
2.6 Overordnede tiltak	7
3. Biblioteket	8
4. Kulturskolen og kultur i skolen	9
5. Fritidsklubben.....	11
6. Frivilligsentralen	12
7. Kunst og utsmykning av det offentlige rom	13
8. Dans og musikklivet.....	14
9. Kulturarenaer	15
10. Museer og lokalhistorie.....	17
11. Kirkebygg, tros- og livssynsorganisasjoner.....	18
12. Kultur og næring.....	19
13. Handlingsplan 2016-2019.....	21
Vedlegg.....	24
1. Nasjonale, regionale og kommunale føringer.....	24
2. Lag og foreninger.....	27
3. Nyttige lenker til Tvedestrands mangfoldige kulturliv.....	29

1. Om planen

I Tvedestrand har vi visjonen **aktiv hverdag – trygg framtid**, og et særlig fokus på tidlig innsats. Kommunen ønsker at alle innbyggerne skal kunne delta aktivt innen sitt lokalmiljø for å utvikle kreative evner og mestring, skape sosiale arenaer og mestringsutfordringer.

Kommunedelplan for kultur skal være et overordnet styringsdokument for Tvedestrand kommunes kulturpolitikk og kulturforvaltning. Formålet med planen er å peke på noen av hovedutfordringene og hovedfokusområdene for videreutvikling av kulturfeltet i årene 2016 til 2019, og å konkretisere disse i en handlingsplan i kapittel 13. Føringerne for arbeidet ligger i nasjonale, regionale og kommunale lover, planer og utredninger. Disse er omtalt i vedlegg 1.

Kommuneplanen har satt utarbeidelse av en kulturplan på agendaen og kommunestyret vedtok oppstart av arbeidet i september 2014. Livsløpskomiteen er styringsgruppe og det er nedsatt en arbeidsgruppe med representanter for kommunalt og frivillig kulturliv samt næringsforeningen som har hatt til sammen åtte møter. Planprogrammet var på høring i seks uker, og det kom ni innspill. Den 6. januar var det et stort folkemøte med workshop om disse innspillene og kulturplanens viktigste satsingsområder. Administrasjonen har vært i møter med aktuelle fagmiljøer. Kommunedelplanen legges til offentlig høring sommeren 2015, og vedtas endelig av nytt kommunestyre i november 2015.

Kulturplanen har fokus på de kommunale kulturinstitusjonene og oppgavene innen; kulturadministrasjon, bibliotek, kulturskole, fritidsklubb, frivilligsentral, kunst og utsmykking av det offentlige rom, kulturarenaer, utøvere av dans og musikk, museer og lokalhistorie, kirkebygg og kultur og næring.

Planen omfatter ikke idrett og friluftsliv da kommunestyret vedtok *Kommunedelplan for idrett, fysisk aktivitet og friluftsliv 2014-17*, i desember 2013 og behandler årlig rulleringen av handlingsprogrammet. Kommunedelplan for kultur omfatter heller ikke kulturminner og kulturmiljøer da dette hører inn under en fremtidig kulturminneplan.

2. Kultur året rundt - kulturplanens hovedtrekk

Kulturbegrepet er sammensatt og gir ulike assosiasjoner til ulike mennesker. Det melder seg fort et tilskuerperspektiv og et tilbudsperspektiv, når "kultur" skal drøftes. Et eksempel på dette er den ofte gjentatte påstanden at Tvedestrand er en sovende by, som våkner til liv når sommerturistene kommer. Det er jo om sommeren at tilbudene er der - markeder, festivaler, "- uker", uteservering med allsidig underholdning og mye mer, gjør at lokalbefolkning og tilreisende kan velge og vrake mellom tilbudene - "ting å gå på".

Denne kulturplanen tar utgangspunkt i et annet perspektiv – deltakerperspektivet, at både høy og lav kultur er noe som skapes i fellesskapet, ved at alle deltar. Året rundt. Det er innenfor dette perspektivet vi kan forstå kulturens betydning i lokalsamfunnet, hvordan den skaper identitet og hele mennesker som kan ta del i og hente ut av sitt nære fellesskap. Det er også slik kulturlivet får sin betydning i det større samfunnet, noe som er anerkjent og lagt til grunn i de sentrale nasjonale føringsdokumenter som ligger til grunn for denne planen.

2.1 Kultur som samfunnsutvikler

Det foreligger en mengde forskningsundersøkelser som klart viser at målrettet bruk av kultur kan gi helsegevinst, at utøvelse av og kontakt med egen kultur kan øke identitetsbevisstheten, at lokalsamfunnets kultursatsing kan føre til vekst og utvikling i næringslivet og at kunst- og kulturaktiviteter i skolen kan stimulere til bedre læring.

Sammenheng mellom kulturdeltagelse og folkehelse er blant annet verifisert gjennom forskning i den store HUNT-undersøkelsen i Nord-Trøndelag. En undersøkelse på data fra denne viser at de som er utøvere innenfor kulturlivets mange aktiviteter, scorer gjennomgående høyt på god generell helse. Dette gjelder både aktive utøvere, støttespillere og publikum.

Kultur er en viktig samfunnsutvikler og identitetsbygger gjennom innbyggernes deltagelse i- og opplevelse av kultur. St. melding nr. 10 (2011-2012): *Kultur, inkludering og deltaking* sier det slik:

“Tilgang til kultur og mulighet til å uttrykke seg kreativt er viktig i et demokratisk samfunn og legger grunnlaget for ytringsfrihet og likeverd. Deltagelse i kulturlivet har positive virkninger både for den enkelte og for samfunnet. Kunst og kultur gir opplevelser og mening i hverdagen, og legger grunnlag for utvikling og læring. Ved siden av arbeidsliv og skole er kulturlivet blant de arenaene som bidrar mest til utvikling av skaperevne og kompetanse.”

Det er gjennom deltagelse i fellesskapet at vi kan oppnå engasjement og medbestemmelse, og det er derfor en viktig faktor for demokratiet at den enkelte innbygger opplever seg selv som inkludert og meningsfull i samfunnet. De kulturelle arenaene gir gode muligheter for dette.

Kulturnæringene har lenge vært økonomiske vekstnæring. Det er en politisk bevissthet at kulturpolitikken har næringspolitiske konsekvenser og motsatt.

Forskning viser at god kvalitet i kunstundervisningen genererer en rekke positive virkninger hos elevene som engasjement, kreativitet og selvstendig tankeevne, innsikt i sosiale og kulturelle spørsmål, bedre kommunikative og ekspressive ferdigheter og bedre resultater i basisfagene.

2.2 Organisering av kommunens kulturarbeid i dag

Inntil 2013 hadde kommunen enheten for kultur og næring. Etter omorganisering ble de ulike ansvarsområdene som lå til enheten; kulturskole, bibliotek og fritidsklubb med Ungdommens kulturmønstring (UKM), fordelt på flere enheter. Generell kulturadministrasjon og koordineringsansvaret for kultur ligger i 2015 i en 30% stilling som rådgiver knytte til rådmannens stab. Det er samtidig etablert flere ulike former for samarbeid innen kulturfeltet i Tvedestrand:

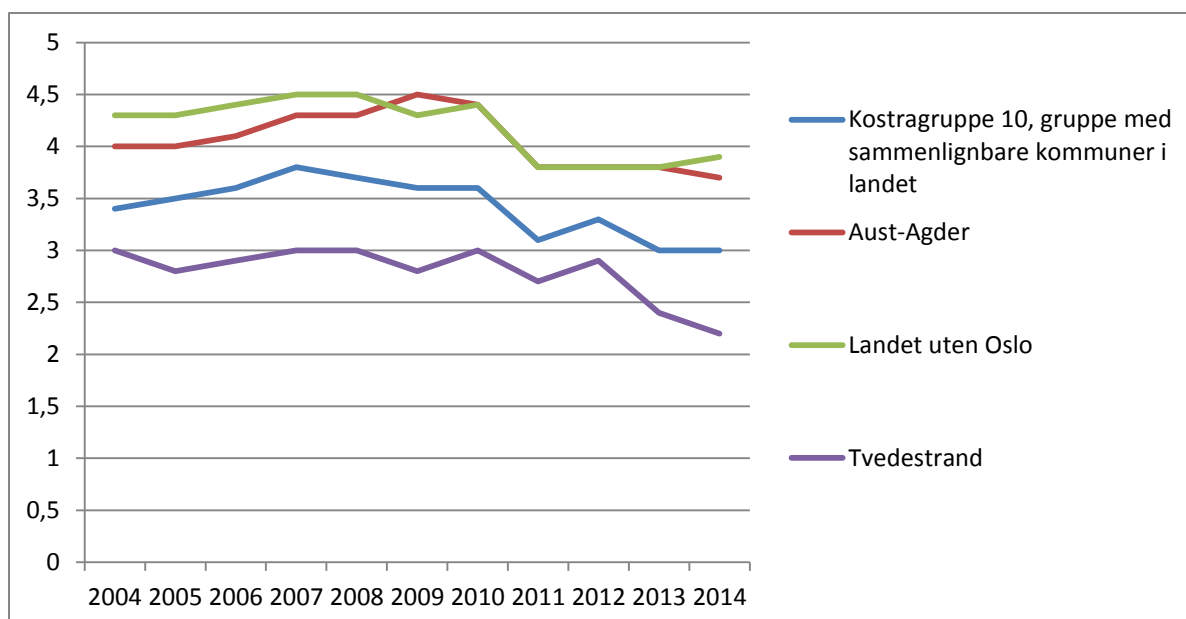
- **Kulturnettverk** for kommunalt ansatte kulturarbeidere består av kulturrådgiver, leder for ungdomsklubben og UKM, leder Frivilligsentralen, Biblioteksjefen, koordinator Byløft samt en representant fra idrettsrådet. Dette samarbeidet skal styrke den administrative samordningsfunksjonen og gir deltakerne inspirasjon, informasjon og faglig utvikling.
- **Kulturskolen Øst i Agder** er et interkommunalt samarbeid med kommunene Risør, Vegårshei og Gjerstad som tilbyr et stort spekter av undervisningstilbud (se eget kapittel).
- **Den kulturelle skolesekken (DKS)** skal medvirke til at elever i skolen får et profesjonelt kunst- og kulturtilbud i realiseringen av skolens læringsmål. Elever i skolen skal få tilgang til,

gjøre seg kjent med, og utvikle forståelse for kunst- og kulturuttrykk av alle slag. Ordningen er spillemiddelfinansiert. Kommunens kulturadministrasjon utarbeider årlige planer i samarbeid med skoleledelsen, kulturskolen, bokbyen og andre lokale kulturinstitusjoner og profesjonelle kunstnere. Fylkeskommunen administrerer ordningen faglig og økonomisk.

- **Den kulturelle spaserstokken** gir et kulturtilbud til eldre. I 2013 ble det gjennom denne ordningen etablert 42 arrangementer på kommunens sykehjem med flere profesjonelle utøvere. I dette arbeidet er kommunens Oppfølgingsenhet sentral. Flere arrangementer etableres i tillegg. Her er Eldrerådet, Holt pensjonistforening, Rotary og Lions gode tilretteleggere. Team-Dance er en forening som hver måned arrangerer dans for de eldre og funksjonshemmede, med lokalt orkester!
- **Byløft** er et treårig kommunalt stedsutviklingsprosjekt som avsluttes i 2015. Målsettingen er å gjøre nedre bydel til en mer levende og attraktiv bydel med et historisk særpreget. Prosjektet er støttet av fylkeskommunen og Kommunaldepartementet og har blant annet skapt mange gode samarbeidsarenaer mellom offentlige, private og frivillige interesser og internt i kommuneadministrasjonen. Utvikling av rådhuset som kulturarena er ett av flere viktige resultater av dette arbeidet.
- **Tvedestrand kulturforening** ble etablert i 2014 og består av kulturarbeidere av alle slag. Foreningen fungerer som nettverk, opptrer som pressgruppe i politiske spørsmål og prioriteringer, og bidrar til å verne om kulturlivet i kommunen.
- **Jarls ungdomsfond for idrett og kultur** skal initiere og støtte opp under ulike kulturtilbud i kommunen men skal ha et særlig fokus på aktivitet til ungdom mellom 13 og 18 år. Fondet skal gi mulighet for næringsliv og privatpersoner til å investere i og bidra til kulturell mangfold og utvikling i kommunen. Fondstyret består blant annet av representanter fra Kulturforeningen, Idrettsrådet og Ungdomsrådet. Kommunen bidrar med sekretær og forvaltning av midlene i bundet driftsfond.

2.3 Økonomi

Sammenlignet med gjennomsnittet av sammenlignbare kommuner (kommunene i kostra-gruppe 10), brukte Tvedestrand 2,3 mill. kroner mindre på kultur i 2014. Sammenlignet med kommunene i Aust-Agder brukte Tvedestrand inntil ca. 5 mill. kroner mindre til kultur i netto driftsutgifter. Det meste av kommunens kulturmidler utenom driftsutgifter til bibliotek, kulturskole og fritidsklubb, går til avtalefestet tilskudd til viktige kulturinstitusjoner som Næs jernverksmuseum og Aust-Agder museer og arkiv.

Netto driftsutgifter til kultursektoren i prosent av kommunens totale netto driftsutgifter. Kilde SSB, KOSTRAs statistikkbank

I løpet av 2014 og 2015 har det vært en reduksjon i stillingsprosentene i kulturadministrasjon, bibliotek, fritidsklubb samt innstramming av driftsutgiftene for kulturskolen og en reduksjon av tilskuddsmidler.

2.4 Muligheter og utfordringer

Livsløpstilnærming

Kulturlivet er en viktig del av levekårene fordi det samler og engasjerer innbyggerne. Kultur skaper aktivitet og liv mellom mennesker. Kulturloven sier at alle skal kunne delta i kulturlivet. Et slikt perspektiv krever en helhetlig livsløpstilnærming og økt bevissthet med hensyn til hvordan en skal gi mulighet for deltakelse. Det omfatter gode og forutsigbare rammer for så vel det frivillige som det profesjonelle kulturlivet. Det krever utvikling av møteplasser for unge og gamle. Utøvere trenger gode arenaer til å skape og formidle ulike kunst og kulturtrykk.

Kulturforvaltning

Det er problematisk at den kommunale kulturforvaltningen er bygget ned og lagt sammen med andre sektorer, uten at det vi kan kalle kulturfaglig tilrettelegger- og utviklerkompetanse blir videreført. Kultursektoren er et eget fagområde som på lik linje med andre sektorer; med krav til fagkompetanse både for overordnet tilrettelegging, kulturutvikling, kulturoplæring, kulturutøvelse og kulturformidling.

Den kommunale kulturforvaltningens rolle ser ut til å ha endret seg fra å være en kulturprodusent til mer å bli en tilrettelegger for et kulturliv som utspiller seg i skjæringsflatene mellom frivillighet, markedet og det offentlige. Slik dagens løsning er oppfatter mange det som om kulturdelen av kommunen er usynlig for publikum. Det er viktig at det er en fast stilling i kommuneadministrasjonen som har ansvar for kultur, som kan bistå alle instansene innenfor kultur, være et bindeledd og skape en kontinuitet i arbeidet.

Økonomi

Tvedestrand bruker omtrent 2 mill. kroner mindre til kultur enn sammenlignbare kommuner. Kulturbudsjettet i Tvedestrand kommune har svært få frie midler til disposisjon til nye tiltak, prosjekter og søknader. Kommuneøkonomien er svært stram, og utviklingen for kulturbudsjettet er negativ. Med en 30% administrativ ressurs er det driftsoppgavene og ikke utviklingstiltak for sektoren som blir prioritert. Økonomien i de kommunale kulturinstitusjonene gir lite handlingsrom.

Den kulturelle grunnmuren

Kunst- og kulturfag i opplæringen, bibliotek, kulturskole, fritidsklubb og den frivillige kulturaktiviteten utgjør viktige deler av den kulturelle grunnmuren. I Kulturutredningen 2014 er viktigheten av et lokalt kulturløft framhevet: Den kulturelle grunnmuren må forsterkes og sikres for å styrke framtidens kulturliv. Offentlig, frivillig og privat kulturvirksomhet i dag er gjensidig avhengig av hverandre. Det frivillige kulturlivet er en forutsetning for et bredt kulturtilbud. Offentlig og frivillig kulturaktivitet er avhengig av samarbeid med profesjonelle kunstnere og kulturarbeidere.

Kulturarenaer

Det er mangel på gode innendørs scenerom i Tvedestrand. Det er behov for egnede lokaler for innøving, utøving, formidling og lager for hele kulturfeltet. Små kulturlokaler er minst like viktig som store for å skape helårs aktivitet. Det er behov for fleksible løsninger som er attraktive og rimelige å leie for lokale kulturaktører. Jo mer en kan samle desto mer kan skje.

Frivillig kulturliv

Tvedestrand har et stort aktivt frivillig kulturliv med en lang tradisjon for frivillig innsats og dugnad. Det er en utfordring å opprettholde og motivere frivillig arbeid slik at flest mulig ønsker å delta i en travel hverdag.

Mangfold

Med kulturelt mangfold mener vi kulturell variasjon, både med hensyn til kulturelt innhold, kunstneriske og kulturelle uttrykk og målgruppens kulturelle og etniske identitet. Det bør skapes rom for-, og tilrettelegges arenaer for ulike kunstneriske uttrykk. Vi kan bli bedre på inkludering av tilflyttere og å skape rom for nye kulturaktiviteter året rundt.

2.5 Overordnede målsettinger for perioden 2016-2019

Kulturlivet i Tvedestrand skal blomstre og være godt synlig med engasjerte og stolte mennesker som skaper vekst og livskvalitet. Det skal være en økt bevissthet, stolthet og prioritering av kultur i Tvedestrand.

Alle i Tvedestrand skal kunne delta aktivt innen sitt lokalmiljø for å utvikle kreative evner og mestring, skape sosiale arenaer og mestringsutfordringer. Kunst og kultur skal bidra til at mennesker utvikler fellesskap og fellesfølelse og får utnyttet sin egenart.

Kommunen skal være en tydelig pådriver, tilrettelegger, veileder og koordinator for kulturen i Tvedestrand og støtte det frivillige og profesjonelle kulturlivet.

Kulturbevilgningene i Tvedestrand skal tilsvare den i sammenlignbare kommuner i løpet av planperioden.

Den kulturelle grunnmuren skal være et satsingsområde i kommunens kulturpolitikk for å sikre et godt tilbud til barn og unge og engasjement og rekruttering til kulturlivet.

Kulturarenaene skal ha fleksible løsninger. Det skal finnes kulturarenaer tilrettelagt for brukere i alle aldersgrupper og funksjonsnivå. Kulturskolen, biblioteket og fritidsklubben skal ha hensiktsmessige lokaler.

Samarbeid mellom offentlig, privat og frivillig kulturliv skal videreutvikles for å løfte kultursatsingen i kommunen. God samhandling blir stimulert av gode møteplasser og nettverksbygging inspirerer til nytenkning og felles satsinger. Kulturarbeidere trenger samarbeidspartnere, og delingskultur utvikles gjennom jevnlig og varierte treffpunkter.

2.6 Overordnede tiltak

I handlingsplanen i kapittel 13 er en oversikt over alle tiltakene. Kulturplanen prioriterer de fem øverste tiltakene nedenfor.

- A. I økonomiplan for 2016-2019 og budsjettene i planperioden vil rådmannen vurdere å foreslå å øke driftsbudsjettet for kultur til det tilsvarende nivå som sammenlignbare kommuner.
- B. Øke kommunens administrative ressurs til kultur.
- C. Investere i et moderne flerbruks kulturhus i det gamle rådhuset på brygga.
- D. Styrke den kulturelle grunnmuren; biblioteket, kulturskolen og fritidsklubben.
- E. I kommunebudsjettet skal det finnes midler som kan søkes på som tilskudd til drift og i forbindelse med kulturarrangementer av ulik art, - konsertoppsetninger, revyer, utstillinger osv. Dette kan være midler til dekning av utgifter som ytes direkte eller som gis som underskuddsgaranti.
- F. Kommunen skal fortsette sin støtte og samarbeid med de kulturelle fyrtårnene; Næsjernverksmuseum, Bokbyen ved Skagerrak, Kystkulturuka, arrangementet Tvedestrandsregattaen og Skjærgårds music and mission.
- G. Ved bygging av ny barneskole og videregående skole må behovet for kulturlokaler vurderes og innpasses slik at det tjener behovet for egnede lokaler til kulturoppføring og egnede lokaler for kulturlivet også etter skoletid. Kulturskolens behov for egnede lokaler bør vurderes og innarbeides tidlig i planlegging av ny barneskole i Tvedestrand.
- H. Videreutvikle samarbeid og nettverksbygging mellom kulturaktører fra profesjonelt og frivillig kulturliv, kommunalt og regionalt for å utvikle kulturlivet og bygge kunnskap om kultur.
- I. Styrke den kommunale kulturformidlingen til barn og unge ved større samhandling mellom de kommunale kulturinstitusjonene.
- J. Dele ut Tvedestrand kommunes kulturpris hvert år til enkeltpersoner eller foreninger for utført innsats innen kulturlivet.

3. Biblioteket

3.1 Beskrivelse av fagområdet

Biblioteket er kommunens mest brukte kulturtilbud, og en av kommunens lovpålagte oppgaver.

Biblioteket skal i følge bibliotekloven fremme opplysning, utdanning og annen kulturell virksomhet i kommunen, gjennom aktiv formidling og ved å stille bøker og andre medier gratis til disposisjon for brukerne. Gjennom endringer i loven de siste årene, er det lagt større vekt på biblioteket skal være en uavhengig møteplass og arena for offentlig samtale og debatt, og legge vekt på kvalitet, allsidighet og aktualitet i sin virksomhet. Det er også understreket at det samlede tilbudet utformes slik at barn opplever det som attraktivt.

Biblioteket flyttet inn i nye lokaler i 2012 og har en sentral plassering i kommunehuset med amfi, dataspill-rom og tilgang på store møterom. Biblioteket hadde i 2013 det laveste mediebudsjettet per innbygger i Aust-Agder, tredje lavest tall for årsverk per innbygger men lå midt på tabellen for utlån per innbygger.

3.2 Muligheter og utfordringer

Biblioteket i Tvedestrand har gjennom sin plassering og lokaler og sitt etablerte gode forhold til sine brukere gode muligheter for å utvide og utvikle sine tjenester innen tradisjonell utlånsvirksomhet, formidling og som arrangør, alene og i samarbeid med andre.

Skal dette kunne realiseres må biblioteket styrkes ved økt bemanning, økt kompetanse, økt mediebudsjett og midler til arrangementer.

3.3 Dette vil vi

Biblioteket i Tvedestrand skal utvikles som kultursentrum i kommunen og fungere som inspirator for et rikt kulturliv i bokbyen Tvedestrand. Bibliotekets rolle som kulturarena skal utvides og synliggjøres.

Biblioteket skal også kunne fungere som en veileder og ressurs for utvikling av skolebibliotekstjenesten.

3.4 Tiltak

Biblioteket i Tvedestrand bør utvide sine tjenester på bred front, men følgende bør prioriteres:

- A. Vurdere å gi biblioteket bemanning på linje med sammenliknbare kommuner.
- B. Samarbeid med skoler (herunder kulturskolen) og barnehager for å bedre tilbudet til barn.
- C. Samarbeid med frivillighet og kommunale instanser for å styrke arrangementsvirksomheten og møteplassfunksjonen og slik utvikle biblioteket som litteraturhus og debattsentrum.
- D. Økt selvbetjening og utvidet åpningstid
- E. Utlånsentral for Frivilligsentralens utstyrslager

4. Kulturskolen og kultur i skolen

4.1 Beskrivelse av fagområdet

Kulturskolen er i 2015 organisert i enhet for skole. Kulturskolen øst i Agder er en av kommunens lovpålagte oppgaver, og er et interkommunalt samarbeid mellom kommunene Tvedestrand, Risør, Gjerstad og Vegårshei. Den har som formål å tilby undervisning i musikk, visuell kunst og dans (kun i Risør) utover det grunnskolen kan tilby. Skolen har, som en del av opplæringen, konserter og utstillinger, og i tillegg har den samarbeid med barnehage, grunnskole, helsesektor og de lokale kulturlivene. Målgruppen er barn og unge. Kulturskolen som helhet har i underkant av 500 elevplasser, og i 2014 hadde Tvedestrand 119 elevplasser fordelt på 111 elever.

4.2 Muligheter og utfordringer

Forskning viser at praktisk-estetiske fag er viktig for å skape en variert skole og oppnå bedre resultater i basisfagene. Elevene i Tvedestrandsskolen får muligheter til å bruke sine evner til å forme, skape og uttrykke seg kunstnerisk gjennom undervisningen i kunst og håndverk og musikk, og i større og mindre prosjekter.

Kulturskolens tilbud har høy kvalitet både faglig og pedagogisk og den representerer en vesentlig fordypning utover det obligatoriske skoleverket. Kulturskoletilbudet retter seg i hovedsak seg mot barn og unge i alderen 0-19 år.

Kulturskolen øst i Agder har gode lærerkrefter og et utstrakt samarbeid med andre, blant annet skoler, barnehager, frivillig musikkliv og kunstnere i kommunen. Gjennom samarbeid med Familiehuset og Frivilligsentralen i Tvedestrand kan den tilby babysang, og gjennom samarbeid med de andre kulturskolene på Agder kan den blant annet tilby samspill for strykeelevene på alle nivåer gjennom *Stryk på Sørlandet* en til to helger i året.

I prosjektet *Skolen som arena for barn og unges psykiske helse*, er kulturskolen en ressurs. Kulturskolen øst i Agder er dessuten nyskapende i forhold til mange andre kulturskoler på enkelte områder, f.eks. når det gjelder fagplaner og organisering av undervisningen.

Kulturskolens undervisningslokaler på Middelskolen er på grensen av hva som går an med hensyn til arbeidsplass for lærerne. Lokalene er svært lite egnet til arbeid med musikk, fordi det er for lytt der. Dessuten er det ikke heis, så funksjonshemmede elever eller lærere kan ikke bruke lokalene. Kulturskolen savner flere og bedre fremføringsarenaer i Tvedestrand.

4.3 Dette vil vi

Tvedestrandsskolen skal satse på kvalitet og kompetanse i de estetiske fagene skolen underviser i.

Kulturskolen øst i Agder skal fremstå som stolt, sterk og synlig. Skolen skal styrke bredden, gi talentene nok utfordringer og ha fokus på rekruttering.

Kulturskolen vil fortsette sitt arbeid med å gi alle elever mulighet til å utvikle kunnskaper og ferdigheter i kunstoffag og mulighet til å finne og formidle egne kunst- og kulturuttrykk.

Kulturskolen vil fortsette arbeidet med å styrke elevenes estetiske, sosiale og kulturelle kompetanse, samt elevenes evne til kritisk refleksjon og selvstendige valg, i tillegg til å fortsette arbeidet med å gi fordypningsmuligheter som kan danne grunnlag for videregående og høyere utdanning innen kunst-

og kulturfag og bidra til et helhetlig kunst- og kulturfaglig tilbud til alle barn og unge i samarbeid med skoleverket.

Som lokalt ressurscenter, vil den fortsette å medvirke til å styrke kulturell kompetanse og utfoldelse, og tilby kunst- og kulturfaglig støtte til opplæring og formidling til hele lokalsamfunnet gjennom forpliktende samarbeid med skole, kultur- og helsesektoren.

I løpet av planperioden skal kulturskolen inn i nye undervisningslokaler.

4.4 Tiltak

- A. Tvedestrand kommune skal prioritere kunstopplæringen i skolen.
- B. Kulturskolen skal fortsette med, samt utvide markedsføringen og rekruttering av elever ved å sørge for mere synliggjøring av kulturskolens aktiviteter.
- C. Fortsette å styrke bredden og gi talentene i kulturskolen nok utfordringer.
- D. Videreutvikle tilbudet til spesielt motiverte og talentfulle barn med ekstra undervisning og ekstra oppfølging og i samarbeid med alle de andre kulturskolene på Agder, fortsette tilbud gjennom talentutviklingsprogrammet Lørdagsskolen.
- E. Kulturskolen skal samarbeide med oppfølgingsenheten, omsorg/rehabiliteringsenheten og Ressurscenter for barn og unge i prosjektet "Skolen som arena for barn og unges psykiske helse" også etter at prosjektet er ferdig.
- F. Fortsette å informere om innholdet i rammeplan for Kulturskolen, *Mangfold og fordypning*, og arbeide for at den kommer inn i kommunens planverk.
- G. Kulturskolen skal videreutvikle og styrke samarbeidet med kommunale institusjoner og skoler. Rådmannen skal utrede om det er mulig å integrere tilbud fra kulturskolen i SFO (jfr kommunestyrevedtak 16/15).
- H. Arbeide for at Kulturskolens nye lokaler blir tilpasset Kulturskolens virke og for at det, i tillegg til gode undervisningsrom, blir et godt fremføringsrom i den nye skolen, både for Kulturskolen og andre aktører.

5. Fritidsklubben

5.1 Beskrivelse av fagområdet

Kommunens fritidstilbud gir et viktig alternativ og supplement til de mange og gode tiltakene som blir gjennomført av lag, foreninger og andre frivillige. Formålet til Fritidsklubben er å tilby ungdom et godt, rusfritt miljø i Tvedestrand med trygge voksenpersoner. I 2012 flyttet klubben inn i selvoppussede, sentrale lokaler i det gamle biblioteket. Klubben har i 2015 64% stilling fordelt på to ansatte og har åpent to ettermiddager og kvelder i uka. Klubben har café med bordtennis, biljard, fotballspill, diskotek, Playstation og mange brettspill. I kjelleren er det et fullt utstyrt rockeverksted/øvingsrom. Målgruppen er ungdom fra 13-18. Klubben har rundt 10-15 brukere hver dag. Ungdommens kulturmønstring, UKM, arrangeres hvert år av klubbens ansatte i samarbeid med kommunene Risør, Vegårshei og Gjerstad og fylkeskommunen.

5.2 Muligheter og utfordringer

Fritidsklubben er en lønnsom investering for kommunen når det gjelder å satse på ungdom og å gi ungdom en spennende og rusfri møteplass med ulike aktiviteter. Det er et lavterskeltilbud som vil kunne virke forebyggende og gi ungdom livskvalitet. Tilbudet treffer ungdom som er mottakelige for påvirkning og samtidig sårbare. Som voksenpersoner med taushetsplikt har de ansatte i klubben en unik mulighet til å kommunisere med ungdommen uten å bli oppfattet som oppdragere eller lærere. Fritidsklubben har gode og sentrale lokaler, men lite driftsmidler.

Det er viktig å få tydeliggjort klubbens tilbud for ungdommene og å øke besøkstallet, men det er begrenset hva klubbens ansatte får gjort med å markedsføre tilbud innenfor dagens stillinger. Det fokuseres heller på at klubben skal være så bra som mulig, med diverse aktiviteter samtidig som en prøver å plukke opp ungdommenes konkrete interesser og talenter og tilpasse tilbudet etter dette. En svært viktig oppgave er å ha kontinuitet og forutsigbarhet i tilbudet.

UKM gir ungdom en fantastisk mulighet til å prøve seg på en profesjonell scene med trygge rammer som de ikke får på andre arenaer. Tiltaket krever mye tilrettelegging og rekruttering. Etter nedbemanningen er det ikke ressurser til denne jobben innenfor klubbens rammer.

5.3 Dette vil vi

Fritidsklubben skal være en kulturarena for ungdom – en møteplass for aldersgruppen 13-18 år med stabile og tilgjengelige voksenpersoner som kan være ressurspersoner for dem.

Ungdommens kulturmønstring skal gi unge talenter en mulighet til å vise sin kunst og videreutvikle seg som utøvere i profesjonelle og trygge rammer.

5.4 Tiltak

- A. Vurdere å utvide åpningstidene til flere dager i uka rett etter skoletid.
- B. Øke innsatsen på markedsføring av fritidsklubbens tilbud.
- C. Få i gang flere band i kommunen gjennom samarbeid med rockeband og med kulturskolen for å lage et rockemiljø.
- D. Satse på UKM

6. Frivilligsentralen

6.1 Beskrivelse av fagområdet

Frivilligsentralen har hovedfokus på barn, unge og eldre. Frivilligsentralen var sterkt engasjert ved etablering av Tvedestrand skateklubb og fylkets største skatepark på Lyngmyr. Frivilligsentralens utstyrlager har gratis utlån av aktivitetsutstyr til alle kommunens innbyggere. Tjenna badepark har Norges største baderigg og gir gratis aktivitet for hele familien. Tilbudet er også tilrettelagt for folk med nedsatt funksjonsevne. Frivilligsentralen har gratis utlån av kanoer og annet. Anlegget er åpent fra juni til september. Frivilligsentralen samarbeider med Familiehuset om bekjempelse av barnefattigdom, og med kommunen og NAV innen integrering i kultur og aktivitet. Eksempler på dette er flerkulturell lunsj, turer, aktivitetsdager og kurs i svømming, sykling o.a.

6.2 Muligheter og utfordringer

Frivilligsentralen er en lavterskels arena og samarbeidspartner for alle innbyggerne i Tvedestrand, også på tvers av kommunegrensen. Frivilligsentralen fungerer som en varmpumpe, litt energi inn mye aktivitet ut.

Det er en utfordring for det frivillige kulturlivet å få folk til å forplikte seg til å delta i frivillig arbeid, og det er en endring i det norske samfunnet der dugnadsånden avtar. For Frivilligsentralen er det en utfordring å nå de som faller utenfor, på en god og trygg måte med den tid og midler de har.

Tvedestrand Frivilligsentral har en utfordring når det gjelder lagerplass for sin stadig voksende "utlånsentral" samt håndtering av utlånet, eks. når skoler arrangerer ski/skøyte- dager.

6.3 Dette vil vi

Frivilligsentralen skal være en lokal forankret møteplass og samhandlingsarena for frivillig virke, samt et kraftsenter og knutepunkt for mennesker, lag, foreninger og det offentlige. Frivilligsentralen vil ha fokus på barn og unge, tidlig innsats og aktiv hverdag og øke muligheten for deltakelse, medvirkning og aktivitet for alle. Frivilligsentralen vil ha fokus på samfunnsendringer og omstillingsdyktighet.

Barn og unge med flerkulturell bakgrunn skal finne gode kulturarenaer for både opplevelse og deltagelse.

6.4 Tiltak

- A. Samarbeide med kommunens enheter innen helse og sosial og med frivillige organisasjoner for å styrke tilbudet til organisert og uorganisert aktivitet for barn, unge, eldre og nye landsmenn.
- B. Invitere flyktninger og innvandrere med i kulturarbeidet ved å føre en åpen dialog med lag og foreninger. Inngå samarbeid mellom kommunen, NAV, Frivilligsentralen og lag og foreninger.
- C. Organisere Frivilligsentralens utlånsentral slik at den blir lettere tilgjengelig for publikum.

7. Kunst og utsmykning av det offentlige rom

7.1 Beskrivelse av fagområdet

Kommunen har et ansvar for å legge til rette for en utvikling som ivaretar det gode liv i kommunen og verdien i våre kulturmiljøer. De offentlige plassene skal forvaltes med et innhold som kommer flest mulig til gode. Kommunen bidrar ved å legge til rette for aktiviteter og arrangement og ved å holde grøntområdene i sentrum attraktive. Utsmykning er et vesentlig element i offentlige bygg og byrom. Kunst i offentlige rom gir en opplevelse av kvalitet og bidrar til at kunst blir tilgjengelig. Kunst kan også ha en funksjon ut over å være kunst, som sitteplass, lekeapparat, lyssetting. I kommunens retningslinjer for kunstnerisk utsmykning går det frem at det ved kommunale byggeprosjekter skal avsettes 1% av entreprisestrukturer til kunstnerisk utsmykning.

Tvedestrand har en høy andel profesjonelle kunstnere som bor og virker i kommunen. Flere kunstnere, designere og fotografer har markert seg både nasjonalt og internasjonalt. For kommunen er det viktig at den forvalter og eier kunst med tilknytning til kommunen.

7.1 Muligheter og utfordringer

Det er konkurranse om bruken av offentlige rom. Dette er særlig en utfordring om sommeren blant annet i forhold til trafikk og parkering versus næringsinteresser og sosiale møteplasser i Hovedgata/Hulgata og havneområdet.

Kommunen har ikke prioritert midler til generell kunstnerisk utsmykning utendørs i det offentlige rommet selv om dette har vært en intensjon siden 2010. Til 2015 har det ikke vært satt av midler til dette i driftsbudsjettet grunnet kommunens økonomiske situasjon. Kommunen har en del utsmykninger som må vedlikeholdes. Dette handler ikke om store midler, men mest om bevissthet om et problem.

7.2 Dette vil vi

Skape gode byrom og møteplasser gjennom kunst og kultur. Øke bevisstheten om hva kunst og kultur i det offentlige rom kan bidra med i samfunns- og stedsutviklingen.

7.3 Tiltak

- A. Følge opp vedlikeholdsplaner for eksisterende kunst.
- B. Fullføre registrering av kunst som tilhører Tvedestrand kommunens institusjoner og bygg.
- C. I samsvar med vedtatte retningslinjer følge opp at det avsettes 1% av byggebudsjettet til utsmykning av nye kommunale bygg.
- D. Vurdere å gjeninnføre en kommunal post for kunstinnkjøp eller å opprette et fond for utsmykninger ved å sette av en prosentandel av kommunens investeringsbudsjett.

8. Dans og musikklivet

8.1 Beskrivelse av fagområdet

Tvedestrand har et blomstrende og engasjert danse- og musikkliv med profesjonelle lærekrefter og stor frivillig aktivitet. Kommunen har eget dansestudio, danselinje på videregående, ettårig dansestudie og dans- og dramalinje på Risøya folkehøgskole. Det er flere voksenkor og barnekor. Her er et skolemusikkorps med drilltropp og et voksenkorps som utmerker seg med gode prestasjoner i NM for janitsjar. Her er også profesjonelle musikere, flere rockeband og danseorkester.

Kommunen har i en årrekke støttet festivalene Kystkulturuka og Skjærgårds music and mission. I kommuneplanen framheves disse som to av kommunens kulturelle fyrtårn. Kystkulturuka har eksistert i over 25 år og er basert på en frivillig forening som jobber for å fremme kystkultur og gode konsertopplevelser. Skjærgårds music and mission festival arrangeres på Risøya og er Norges største kristne ungdomsfestival med store konserter fritt for rusmidler og med fokus på opplevelse og fellesskap. Tvedestrandsregattaen er en gammel tradisjon som TRK har blåst liv i og arrangert de siste årene. Arrangementet Tvedestrandsregattaen er kommunens femte kulturelle fyrtårn.

8.2 Muligheter og utfordringer

Tvedestrand har flere viktige festivaler å ta vare på. Den frivillige innsatsen som legges ned i kommunens musikkliv er enorm. Festivalene og kulturtilbudene resten av året er med på å skape kommunens identitet og er viktige for omdømmebygging. Økonomisk støtte, velvillighet og praktisk hjelp fra kommunen er viktig for å tilrettelegge for denne innsatsen.

Mangel på arrangementstilskudd eller underskudds garanti i forbindelse med arrangementer og konserter gjør at festivaler, kor og andre scenekunstutøvere må velge vekk prosjekter, som de mener kunne vært spennende, men som blir for risikable for en frivillig organisasjon.

Rekruttering til musikk, dans og arrangørkompetanse er viktig for kulturlivet og festivalene. Kulturskolen, Rockerommet, Lyngmyrmusikalen, UKM og de profesjonelle og frivillige tilbudene gir barn og unge kunnskap og interesse som er nødvendig for å drive kulturen i framtiden.

8.3 Dette vil vi

Tvedestrand skal ha et levende musikk- og danse miljø med synlig aktivitet hele året. Kulturaktørene skal skape aktivitet og kommunen skal tilrettelegg og bidra til å utvikle samarbeidet og dialogen mellom kommunen og de profesjonelle og de frivillige kulturaktørene. Det skal satses på festivaler og lokal aktivitet året rundt.

8.4 Tiltak

- A. Støtte de kulturelle fyrtårn-festivalene Kystkulturuka, Skjærgårds music and mission og arrangementet Tvedestrandsregattaen med tilskudd og tilrettelegging.
- B. Synliggjøre rockeverksted-tilbudene for å oppmuntre til større band-virksomhet.
- C. Vurdere å avsette midler til arrangementstilskudd/underskuddsgaranti til hjelp for at frivillige skal tørre å satse på flere prosjekter som kan være til glede for mange i kommunen.
- D. Synliggjøre behov for og tilbud om kompetanseheving for frivillige og offentlige kulturarbeidere om barn og unges forståelse og opplevelse av kunst og kultur.
- E. Videreføre samarbeidet om sikkerhet og beredskap ved store arrangement og utvikle gode kommunikasjonsarenaer for de involverte.

9. Kulturarenaer

9.1 Beskrivelse av fagområdet

Et sterkt lokalt kulturliv er i behov av tilrettelagte øvings- og fremføringslokaler. I Tvedestrand har vi to scener på Rådhuset og en i Lyngmyr ungdomsskoles aula. Biblioteket har et lite amfi og et fleksibelt lokale med flyttbare hyller og mulighet til å skape ulike kulturarenaer. Det er øvings- og produksjonslokaler i kulturskolens lokaler på Middelskolen, på Rådhuset og i Fritidsklubbens rockeverksted. I tillegg er det mange private kulturarenaer ved flere av serveringsstedene i kommunen, i grendehusene, i klubber og studio. Kirkene brukes også som øvingslokaler og fremføringsarenaer. Mange av disse kulturarenaene har behov for oppgradering.

9.2 Muligheter og utfordringer

Tvedestrand trenger en stor kulturscene som er bra for akustisk musikk, rytmisk musikk og korpsmusikk og som er egnet for fremføring av lokale ballettforestillinger der opptil 150 dansere er i aksjon. Dansestudioet har i mange år måttet framføre sine forestillinger i Risør eller Arendal. Kommuneplanen gir føringer for at Tvedestrand ikke skal konkurrere med fylkets regionale visningsarenaer for scenekunst og musikk i Risør, Arendal og Grimstad.

Små kulturlokaler er minst like viktig som store for å skape helårs aktivitet. Kulturklubben scene i Rådhuset viser dette. Det må tilrettelegges for hverdagsmusikklivet og viktige opplærings/rekrutteringsarenaer og hjørnesteiner som kulturskolen. Etablering av gode øvings- og produksjonslokaler for kor, korps og band er viktig. Tvedestrand trenger et treffsted hvor musikere og andre musikkinteresserte kan møtes og oppleve og skape musikk.

Ulike musikkuttrykk har ulike rom- og akustikkbehov. Gode vilkår er viktig for trivsel og rekruttering. Det er avgjørende at folk med spisskompetanse på området akustikk, lyd og byggeteknikk kobles inn i arbeidet med å tilrettelegge og bygge lokaler. Dette gjelder spesielt ved bygging av nye kulturarenaer i skolebygg og utvikling og restaurering av Rådhuset.

Det er behov for utredning av kommunens kulturarenaer på det gamle rådhuset, kulturskolens lokaler på Middelskolen og aulaen på Lyngmyr, da det er tydelig at dagens arenaer har flere utfordringer. Det handler blant annet om utfordringer knyttet til scene, akustikk, lysforhold, teknikk, heismangel og tilgjengelighet for funksjonshemmede og transport av utstyr.

Det er en stor mulighet for Tvedestrands kulturliv at det skal bygges en ny videregående skole i kommunen. Det må arbeides for at lokalene skal kunne brukes av lokale lag og foreninger på kveldstid. Kulturlivet i Tvedestrand kan bruke kirkene mer.

9.3 Dette vil vi

I løpet av planperioden skal Tvedestrand ha et flerbruks-kulturhus med rom for flere aktiviteter som skaper synergieffekt og aktivitet, en møteplass hvor musikkinteresserte kan treffes, spille, prate og lytte til musikk. Flerbrukshuset skal ha en fleksibel allbruksscene og publikumsløsninger med teknisk utstyr av profesjonell kvalitet.

Skolene bør også fungere som åpne kulturarenaer i lokalsamfunnet. Ved bygging av nye skoler bør dette aspektet vektlegges, slik at visningsrom og øvingsrom planlegges som en del av bygget, samt at det tilrettelegges for bruk utenom skoletid.

Ta vare på det gode danse- og musikklivet i Tvedestrand ved å tilrettelegge for gode produksjons- og visningsarenaer av ulik størrelse flere steder i kommunen for å bidra til helårs aktivitet.

9.4 Tiltak

- A. Utarbeide en vurdering av behov og bruk av kommunens kulturarenaer.
- B. Utvikle rådhuset som kommunens flerbrukshus for kultur. En kystkommune har godt av å ha et kulturhus på havna. En storstue med småscener og øvingslokaler, utstillingslokaler, møterom mm. Akustikk er viktig i et slikt lokale og muligheten for fleksibilitet i forhold til romløsninger.
- C. Kulturskolen trenger adekvate lokaler å være i. Dette løses gjennom utbygging av ny barneskole i sentrum.
- D. Søke å få løst behovet for en scene tilpasset konserter og lokale danseoppsetninger med opptil 250 tilskuerplasser i samarbeid med ny videregående skole på Mjåvann. Kommunen skal arbeide for et auditorium ved ny videregående skole som kan brukes som kulturscene også på kveldstid.
- E. Ved planlegging av ny videregående skole skal kommunen og fylkeskommunen se på muligheter for frivillige organisasjoner til å bruke deler av lokalene på kveldstid.

10. Museer og lokalhistorie

10.1 Beskrivelse av fagområdet

Næs Jernverksmuseum er den fremste drivkraften på forskning og formidling av jernverkshistorien i Norge. Utgangspunktet er landets best bevarte jernverk, som var i drift fra 1665 til 1959. Museet har i tillegg Solberg besøksgruve og forvalter den romantiske landskapsparken Lunden. I 2011 inngikk Næs jernverksmuseum en samarbeids- og driveravtale med Holt skolemuseum og Forvaltergården i Tvedestrand, som eies av henholdsvis Historielaget for Dypvåg, Holt og Tvedestrand og av Tvedestrand kommune. Alle enheter er del av en integrert modell med jernverksbyggene som musealt sentrum. Museet er eget konsolidert museum og var både fylkets utvalgte tusenårssted og satsing i forbindelse med grunnlovsjubileet.

Aust-Agder museum og arkiv IKS avdeling KUBEN (tidl. Aust-Agder kulturhistoriske senter) er et interkommunalt selskap hvor fylkets 15 kommuner og fylkeskommunen i Aust-Agder er eiere. Kommunen har en avtale om finansiering av museumsbygget.

Kommunen har et sterkt lokalhistorisk miljø med mye kunnskap og engasjement i historielagene og andre foreninger. Det produseres årlige skrifter, holdes åpne lokalhistoriske turer og foredrag og det er tilrettelagt kulturstier flere steder i kommunen.

10.2 Muligheter og utfordringer

Næs jernverksmuseum har en stor bygningsmasse som krever mye vedlikehold, men gir unike muligheter for kunnskapsformidling og kulturopplevelser i autentiske omgivelser. Ny besøksgruve er et komplementerende tilbud som gir innblikk i flere deler av jernproduksjonsprosessen. Et viktig tilskudd vil også nyinnkjøpt museumsbygning bli, med tilrettelegging for museumsformidling, samlingsarbeid og besøksfasiliteter. Her trengs ekstra midler for realisering – en sak det jobbes kontinuerlig med.

Lokalhistorisk kunnskap bidrar til å skape stedets og innbyggernes identitet, som er viktig for innbyggernes trivsel og kan gi verdiskapning innen besøksnæringene. Det er viktig at den lokalhistoriske kunnskapen formidles videre gjennom ulike kilder og kanaler.

10.3 Dette vil vi

Bidra til at vår lokale historie blir levendegjort ved å bygge oppunder museer og kirkebygg.

Videreutvikle samarbeidet mellom kommunen og Næs jernverksmuseum for å løfte nivået for formidling og kulturopplevelser ved museene og for å utnytte kompetansen der som en viktig kunnskapsarena lokalt og nasjonalt.

10.4 Tiltak

- A. Støtte Næs jernverksmuseum som ett av kommunens kulturelle fyrtårn.
- B. Fortsette å videreutvikle samarbeidet mellom de profesjonelle og frivillige kulturinstitusjonene som historielagene, Bokbyen, bygdekvinnelaget og Næs Jernverksmuseum ved arrangementer og annet.
- C. Bygge opp bibliotekets lokalhistoriske samling, herunder fotosamling, i samarbeid med kommunens historielag
- D. Vurdere å starte arbeidet med et lokalhistorisk bokverk for hele kommunen.

11. Kirkebygg, tros- og livssynsorganisasjoner

11.1 Beskrivelse av fagområde

Livssynsrelaterte foreninger og menigheter har tradisjonelt gjort en stor innsats blant barn og ungdom og vært en viktig leverandør av rekrutter til musikkliv og organisasjonsarbeid. Tvedestrand kommune har ifølge kirkeloven det økonomiske ansvaret for kommunens fire kirker, et kapell og fire kirkegårder. De siste årene har det vært en viss oppgradering av kirkebyggene innen ENØK, og universell utforming. Kommunens innsats i forhold til kirker og kirkegårder kanaliseres via Tvedestrand kirkelig fellesråd som gir innspill til prioriteringer og står for gjennomføring. Dette er et eget ansvarsområde innen kommunens budsjett.

Kirkene er levende kulturminner, middelalderkirkene Holt og Dypvåg spesielt. Disse kirkene representerer middelalderkulturen i vår landsdel og er desidert de eldste bygningene i kommunen. Kirkebyggene er etter hvert blitt viktige kulturarenaer for konserter og også brukt som øvingslokaler for kor.

11.2 Muligheter og utfordringer

Alle Tvedestrands kirkebygg kan tas mer i bruk. Disse er viktige kulturminner og bør være mer åpne for allmenheten.

Livssynsrelaterte foreninger og menigheter er en ressurs i lokalmiljøene. Synliggjøring og samhandling kan styrke kulturtilbudene i kommunen.

11.3 Dette vil vi

Stimulere til kulturarrangement i alle kirkene med respekt for kirkens innhold.

Formidle kulturminner, herunder kirkene og kirkegårdene og gjøre dem og deres historie mer tilgjengelig for allmenheten.

11.4 Tiltak

- A. Sikre nødvendige midler til brannforebyggende tiltak og vedlikehold av alle kirkene.
- B. Sikre midler til nytt orgel i Dypvåg, reparasjon av Albrektsen-orgel i Holt og til generelt vedlikehold av orgel i alle kirkebyggene.
- C. Stimulere til samarbeid med lokale skoler og kulturskolen, kommunen, bokbyen og kystkulturuka. Holde kirkene åpne for kulturarrangement utover religiøs aktivitet, for å styrke dem som møteplasser i lokalsamfunnet.
- D. Gjøre kulturminner og kulturarv synlig og tilgjengelig og bidra til at vår lokale historie blir gjort levende ved å bygge oppunder lokale museer, kirkebygg og øvrige kulturminner.
- E. Arbeide for at alle kirkene skal holdes åpne, særlig om sommeren.
- F. Tilrettelegge for et livssynsnøytralt seremonirom i kommunen.

12. Kultur og næring

12.1 Beskrivelse av fagområdet

Kulturnæringer omfatter skapende kunstnere og kulturbaserte næringer, som for eksempel bokbransjen, musikkproduksjon, festivaler, reiseliv, arkitektur, design m. m. Kulturnæringer og kulturbasert næringsliv er gode eksempler på områder i økonomien som kan bidra til mer kreativitet og innovasjon i hele samfunnet. I stortingsmeldingen for Kultur og næring (2005) gis det et helhetlig perspektiv på forholdet mellom kultur, næring og samfunnsbygging.

På Agder har man vedtatt en felles plan for verdiskaping og innovasjon (VINN-planen 2015), hvor ett av flere utviklingsområder er: *“et stort potensiale innenfor kultur- og opplevelsesnæringene.”* Målene i VINN-planen skal nåes gjennom mer samarbeid og kompetanse, hvilket går igjen som en rød tråd i *Strategisk næringsplan for Østre Agder*, som også Tvedestrand har tilsluttet seg. (2015) I den strategiske næringsplanen er det listet opp 8 innsatsområder som regionen bør videreutvikle, med bakgrunn i økt samarbeid og kompetansedeling, og det settes fokus på *Besøksnæring* og på: *“at verdiskapingen i besøksnæringene skal stimuleres.”*

Besøksnæring er fremmøtebasert næring, hvor kunden må være fysisk tilstede for å få produktet, tjenesten eller opplevelsen sin. Besøksnæringer er ikke rettet mot turister og tilreisende alene, men kan i mange tilfeller også ha en lokal, regional målgruppe. I Tvedestrand er Bokbyen ved Skagerrak et godt eksempel på en besøksnæring som også retter seg mot lokalbefolkningen. Bokbyen har åpent seks dager i uka året rundt. Den er en av fem lokale fyrtårn i kommuneplanens kulturpolitikk, og mottar støtte i form av tilrettelegging og tilskudd. De mottar også tilskudd fra Norsk Kulturråd og Aust-Agder fylkeskommune.

Andre eksempler på kulturbasert næring i Tvedestrand er den store gruppen utøvende kunstnere, kunsthåndverkere, festivaler m. fl. Det er stor variasjon i hvordan de enkelte utøvere/ bransjer tolker og bruker kulturnæringsbegrepet, og det kan oppfattes som om at det i høyere grad er snakk om konkurranse fremfor samarbeid blant de impliserte.

Det finnes få eksempler på nettverk og samarbeid på tvers av faggrensene.

12.2 Muligheter og utfordringer

Det kommer trender og drivkrefter fra omverdenen som påvirker kultur- og næringsutviklingen i Agder og disse gir oss både muligheter og utfordringer.

Menneskets og markedets etterspørsel etter skreddersydde opplevelser, vil utfordre alle bransjer og næringer i fremtiden. Ønske om lek og fornøyelse, individuelle tilpasninger og nysgjerrighet vil prege bildet fremover. Mulighetene ligger bl.a. i å kunne møte fremtidens etterspørsel gjennom kunnskap og nye samspillmønstre.

Bokbyens tilstedeværelse gir muligheter til blant annet å holde liv i og skape mer liv i nedre bydel, styrke Tvedestrands omdømme nasjonalt og internasjonalt, - og skape arbeidsplasser og inntekter til Tvedestrand.

En utfordring for mange besøksnæringer, som bokbyen, er å opprettholde en levedyktig næring og fortsette utviklingen av et attraktivt tilbud.

12.3 Dette vil vi

Erfaringer viser at samarbeidskultur og kompetansedeling er suksessfaktorer i lokal næringsutvikling, og vi bør derfor bygge opp om en samarbeidskultur i Tvedestrand, hvor vi deler erfaringer og kunnskap for å gjøre hverandre gode.

Sikre at Tvedestrand får en varig posisjon som bokby med kvaliteter som gir anerkjennelse nasjonalt, regionalt og lokalt. Utvikle nedre bydel og styrke Tvedestrand som helårs besøksby, blant annet gjennom arrangementer som gir verdifulle kulturopplevelser og kunnskap særlig knyttet til bøker og forfatterskap.

12.4 Tiltak

- A. Styrke nettverksbygging. Da gjerne nettverk og samarbeid på tvers av faggrenser (som f.eks. Bokby/Bokhotell, Made on Sandøya, SANS for Tvedestrand, Julebutikk i Forvaltergården)
- B. Styrke og dele kompetansen til å kunne utvikle fremtidens kulturnæring.
- C. Samarbeide om det som kan være felles (Omdømmebygging av Tvedestrand)
- D. Støtte Bokbyen ved Skagerrak som et av kommunens kulturelle fyrtårn med tilskudd og tilrettelegging.
- E. Bruke mulighetene ved opprettelsen av Raet nasjonalpark til utvikling av besøksnæringen som opplevelsesturisme og som kunnskapsressurs om naturen og kulturen ved Raet i Tvedestrand blant annet i undervisningen i skolen.

13. Handlingsplan 2016-2019

Handlingsplanen viser en samlet oversikt over tiltak i planperioden i uprioritert rekkefølge under hvert enkelt tema. Noen tiltak går igjen under ulike kapitler. Tiltakene har fått en bredere omtale under det enkelte kapittel. Det er gjort en prioritering av de viktigste tiltakene. For å kunne gjennomføre disse må kommunens utgifter til kultur økes vesentlig. Prioriteringene er av overordnet karakter og vil få betydning for de konkrete forslagene i den samlede tiltakslisten.

Handlingsplanen skal normalt rulleres årlig.

Prioriterte tiltak

1. Øke kommunens administrative ressurs til kultur.
2. Investere i utbedring av rådhuset til å bli et moderne flerbruks kulturhus.
3. Styrke den kulturelle grunnmuren; bibliotek, kulturskole og fritidsklubb.
4. Flere søkbare tilskuddsmidler til kultur.

Samlet tiltaksliste

2. Kultur året rundt – overordnede tiltak	
	<ul style="list-style-type: none"> A. Vurdere å øke driftsutgiftene til kultur som for sammenliknbare kommuner. B. Øke kommunens administrative ressurs til kultur. C. Investere i utbedring av rådhuset til å bli et moderne flerbruks kulturhus. D. Styrke den kulturelle grunnmuren; bibliotek, kulturskole og fritidsklubb. E. Flere søkbare tilskuddsmidler til kultur. F. Støtte de kulturelle fyrtårnene; Næs jernverksmuseum, Bokbyen ved Skagerrak, Kystkulturuka, arrangementet Tvedestrandsregattaen og Skjærgårds music and mission. G. Innarbeide behovet for kulturlokaler ved bygging av ny barneskolen og videregående skole. H. Videreutvikle samarbeid og nettverksbygging mellom kulturaktører fra profesjonelt og frivillig kulturliv, kommunalt og regionalt. I. Styrke kulturtilbudet til barn og unge ved større samhandling mellom de kommunale kulturinstitusjonene. J. Tvedestrand kommunes kulturpris skal deles ut hvert år.
3. Biblioteket	
	<ul style="list-style-type: none"> A. Vurdere å gi biblioteket bemanning på linje med sammenliknbare kommuner. B. Samarbeid med skoler, kulturskolen og barnehager for å bedre tilbudet til barn. C. Utvikle biblioteket som litteraturhus og debattsentrum i samarbeid med frivillighet og kommunale instanser. D. Økt selvbetjening og utvidet åpningstid E. Utlånsentral for Frivilligsentralens utstyrslager
4. Kulturskolen og kultur i skolen	
	<ul style="list-style-type: none"> A. Kommunen skal prioritere kunstoppfølgingen i skolen. B. Mer synliggjøring av kulturskolens aktiviteter for å markedsføre tilbudet. C. Styrke bredden og gi talentene i kulturskolen nok utfordringer og nok hjelp D. Videreutvikle talentutviklingsprogrammene E. Samarbeide med oppfølgingsenheten, omsorg/rehabiliteringsenheten og RBU.

	<p>F. Innarbeide rammeplan for Kulturskolen– Mangfold og fordypning i planverket.</p> <p>G. Videreutvikle og styrke samarbeidet med lokale kulturinstitusjoner og skoler.</p> <p>H. Arbeide for at Kulturskolens nye lokaler blir tilpasset Kulturskolens behov.</p>
5. Fritidsklubben	
	<p>A. Vurdere å utvide åpningstidene.</p> <p>B. Markedsføre fritidsklubbens tilbud bedre.</p> <p>C. Få i gang flere band i kommunen og lage et rockemiljø.</p> <p>D. Satse på Ungdommens kulturmonstring, UKM.</p>
6. Frivilligsentralen	
	<p>A. Samarbeide med kommunale enheter og frivillige for å utvide aktivitetstilbudet til barn, unge, eldre og flyktninger.</p> <p>B. Invitere flyktninger og innvandrere med i kulturarbeidet i samarbeid med frivillige og offentlige organisasjoner.</p> <p>C. Organisere Frivilligsentralens utlånsentral slik at den blir lettere tilgjengelig for publikum.</p>
7. Kunst og utsmykning av det offentlige rom	
	<p>A. Følge opp vedlikeholdsplaner for eksisterende kunst.</p> <p>B. Fullføre registrering av kunst i kommunale bygg.</p> <p>C. Følge opp at det avsettes 1% av byggebudsjettet til utsmykning av nye kommunale bygg.</p> <p>D. Vurdere å opprette en kommunal post for kunstinnkjøp eller et fond for utsmykninger.</p>
8. Dans og musikklivet	
	<p>A. Støtte de kulturelle fyrtårnene.</p> <p>B. Synliggjøre rockeverksted-tilbudene for å oppmuntre til større band-virksomhet.</p> <p>C. Vurdere å avsette midler til arrangementstilskudd/underskuddsgaranti.</p> <p>D. Kompetanseheving for frivillige og offentlige kulturarbeidere.</p> <p>E. Videreføre samarbeidet om sikkerhet og beredskap ved store arrangement.</p>
9. Kulturarenaer	
	<p>A. Utarbeide en vurdering av bruk og behov av kommunens kulturarenaer.</p> <p>B. Utvikle rådhuset som kommunens flerbrukshus for kultur.</p> <p>C. Innarbeide kulturskolens behov for lokaler ved utbygging av ny barneskole i sentrum.</p> <p>D. Arbeide for et auditorium ved ny videregående skole (vgs) som kan brukes som kulturscene også på kveldstid.</p> <p>E. Jobbe for at lag og foreninger skal kunne bruke lokalene ved ny vgs. på kveldstid.</p>
10. Museer og lokalhistorie	
	<p>A. Støtte Næs jernverksmuseum som ett av kommunens kulturelle fyrtårn.</p> <p>B. Videreutvikle samarbeidet mellom de profesjonelle og frivillige kulturinstitusjonene</p> <p>C. Bygge opp bibliotekets lokalhistoriske samling i samarbeid med historielagene</p> <p>D. Vurdere å starte arbeidet med et lokalhistorisk bokverk for hele kommunen.</p>
11. Kirkebygg, tros- og livssynsorganisasjoner	
	<p>G. Sikre midler til brannforebyggende tiltak og vedlikehold av alle kirkene.</p> <p>H. Sikre midler til nytt orgel i Dypvåg og til vedlikehold av orgel i alle kirkebyggene.</p> <p>I. Ha kirkene åpne for kulturarrangement og samarbeide med lokale kulturaktører.</p> <p>J. Gjøre kirkenes og kirkegårdens historie synlig og tilgjengelig.</p> <p>K. Arbeide for at alle kirkene skal holdes åpne, særlig om sommeren.</p> <p>L. Tilrettelegge for et livssynsnøytralt seremonirom i kommunen.</p>
12. Kultur og næring	
	<p>A. Styrke nettverksbygging, særlig nettverk og samarbeid på tvers av faggrensener.</p>

	<ul style="list-style-type: none"> B. Styrke og dele kompetansen til å kunne utvikle fremtidens kulturnæring. C. Samarbeide om det som kan være felles (Omdømmebygging av Tvedestrand) D. Støtte Bokbyen ved Skagerrak som et av kommunens kulturelle fyrtårn med tilskudd og tilrettelegging. E. Bruke mulighetene ved opprettelsen av Raet nasjonalpark til utvikling av besøksnæringen.
--	---

Vedlegg

1. Nasjonale, regionale og kommunale føringer

Nasjonale og regionale planer skal i henhold til plan- og bygningsloven være førende for kommunal planlegging. Nedenfor vises dokumentene som ligger til grunn for denne planen.

Lov om offentlige styresmakters ansvar for kulturverksemd (Kulturlova) har følgende formålsbestemmelse:

Lova har til føremål å fastleggja offentlege styresmakters ansvar for å fremja og leggja til rette for eit breitt spekter av kulturverksemd, slik at alle kan få høve til å delta i kulturaktivitetar og oppleva eit mangfald av kulturuttrykk.

<https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2007-06-29-89>

Prop. 1 S(2011-2014) Kulturløftet II og III, uttrykker at kultur er helt nødvendig for et samfunn som vektlegger demokrati, fellesskap, ytringsfrihet og utvikling.

<https://www.regjeringen.no/nb/dokumenter/kulturløftet/id733391/>

NOU 2013:4 Kulturutredningen (Enger-utvalget) peker særlig på behovet for et løft for den kulturelle grunnmuren i det lokale kulturlivet.

<https://www.regjeringen.no/nb/dep/kud/org/styrer.../id636211/>

Kultur, inkludering og deltaking, St. melding nr. 10 (2011-2012)

<https://www.regjeringen.no/nb/.../meld-st-10-20112012/id666017/>

Det muliges kunst. Råd til kulturministeren og kunnskapsministeren utarbeidet av Ekspertgruppe for kunst og kultur i opplæringen - oppnevnt av kulturdepartementet og Kunnskapsdepartementet, har i april 2014 bl.a. uttalt behovet for en styrking av kulturskolen og de mulighetene som gis med Den kulturelle skolesekken, og ikke minst hvordan kulturskolevirksomheten og DKS kan utvikles i et samarbeid på alle nivå. <https://www.regjeringen.no/nb/dokumenter/Det-muliges-kunst/id757633/>

Stortingsmelding for Kultur og næring (St.meld. 22 2004-2005).

<https://www.regjeringen.no/nb/dokumenter/stmeld-nr-22...-/id407136/>

Rammeplan for kulturskoler – Mangfold og fordypning, fra Norsk kulturskoleråd i 2014/2015.

http://www.kulturskoleradet.no/upload/bruker/dokumenter/Om_oss/Landsmotet/2014/08_Rammeplan_for_kulturskolen.pdf

Patterns of receptive and creative cultural activities and their association with perceived health, anxiety, depression and satisfaction with life among adults: the HUNT study, Norway, Cuypers, Krokstad et al, J Epidemiol Community Health 2012; 66 698e703

Effekter og effektivitet i kunstfagundervisningen – en rapport fra et engelsk forskningsprosjekt, Conrad Hagen. Artikkel i Kultur former framtida – hvordan og hvorfor kultur virker. Kulturforbundet.

I Regionplan Agder 2020 uttrykkes det at

- det i 2020 er det regionale kulturlivet preget av mangfold og skaperkraft. Det er skapt en rekke nye arbeidsplasser i kulturbasert næring. Kultursatsingen har skapt trivsel, styrket den regionale identiteten og bidratt til å gjøre landsdelen enda mer attraktiv.
- Regionale kulturbygg i landsdelen har gitt betydelige ringvirkninger i forhold til både utvikling og livskvalitet.
- Festivalmangfoldet i Agder er større enn noensinne, samtidig som de største musikkfestivalene har blitt nasjonale begivenheter med helårsdrift og god økonomi.
- De regionale museumssatsingene har ført til markert publikumsvekst.
- Kultur- og idrettsliv har gode vilkår, blant annet gjennom nye og moderne anlegg en rekke steder i regionen.
- Samhandling er et nøkkelbegrep for å oppfylle målene for Agderfylkenes regionplan.

For å følge opp og samordne arbeidet er det nedsatt fire faggrupper. Faggruppen for kultur har lagt fram sin innstilling våren 2015.

Strategisk notat Kultur: Opplevelser for livet 20.4.2015. Notatet har følgende satsingsområder:

- Samarbeid og nettverksbygging mellom kulturaktørene
- Møteplasser og kunnskapsutvikling
- Samarbeidsavtaler
- Felles satsing på idrett på Agder
- Talentutvikling visuell kunst
- Uthavner i verdensklasse

Regional plan for innovasjon og bærekraftig verdiskaping Agder 2015-2030 ("VINN Agder") er en oppfølging av Regionplan Agder 2020. VINN-planen skal være Agders verdiskapingsstrategi som er basert på samarbeid og samhandling mellom næringsliv, arbeidsliv, FoU-institusjoner og offentlig sektor. Planen har vært på høring med frist 30. april 2015. www.regionplanagder.no

Strategisk plan for kunst og kulturformidling 2016-2019 er sendt på høring fra Aust-Agder fylkeskommune og skal vedtas i oktober 2015. Planen gir en grundig innføring i nasjonale og regionale føringer og viser tre prioriterte innsatsområder: Utvikling og samhandling, Deltakelse og Kunstproduksjon. www.aabk.no/planer-og-prosjekter

Strategisk næringsplan for Østre Agder (2015) sier blant annet at verdiskapingen i besøksnæringene skal stimuleres. www.tvedestrand.kommune.no

Kommuneplanens samfunnsdel 2011- 2023: www.tvedestrand.kommune.no

På kulturområdet legges følgende til grunn:

- Gode kultur- og fritidstilbud legges til grunn som en bærebjelke i utviklingen av kommunen som en bokommune.
- Det skal utarbeides en egen kulturplan for kommunen.
- Kultur- og idretts- og friluftstilbud til barn og unge prioriteres med økonomisk støtte og praktisk bistand. Dette inkluderer satsing på utvikling av kulturskolen, fritidsklubben, biblioteket, friluftstiltak og sentrumsnære idrettsfasiliteter.
- Kommunen skal på grunnlag av frivillighet og lokalt engasjement utvikle og støtte kulturtilbud av høy kvalitet, som er særegne for Tvedestrand.

- En skal ikke satse ressurser på å bygge opp kulturelle arenaer som konkurrerer med etablerte arenaer i Østre-Agder, eksempelvis større idrettsanlegg.
- I forhold til større (regionale/nasjonale) kultursatsinger med relevans for Tvedestrand, skal kommunal støtte/engasjement vurderes opp i mot prioriteringer i kommende kulturplan, arrangementet betydning for kultur- og samfunnsutvikling i Tvedestrand samt føringer lagt i kommuneplanen i øvrig
- Kommunen vil fortsette sin støtte og samarbeid med de kulturelle fyrtårnene Næs Jernverksmuseum, Bokbyen ved Skagerak, Kystkulturuka og Skjærgårds Music & Mission og arrangementet Tvedestrandsregattaen.

2. Lag og foreninger

Listen er ikke uttømmende

Lag og foreninger

Tvedestrand jeger og fisk
Tvedestrand motorbåtforening
Tvedestrand racingklubb
Kystlaget
Østerå skytterlag
Klikk
Tvedestrand og omegn hundeklubb
Tvedestrand skateklubb
Tvedestrand paintballklubb
Tvedestrand og Vegårshei Turlag
Barnas Turlag Tvedestrand
Solfjell klatre- og aktivitetspark
Tvedestrand Revmatikerforening
Minivus
Gnisten 4H
Rotary
Lions
Kiwanis club Tvedestrand
Holt pensjonistforening
Holt bygdekvinne­lag
Tvedestrand og omegn MC-klubb

Kor og korps

Strannakoret
Sandøykoret
Borøykoret
Tvedestrand mannskor
Agder kammerkor
Tvedestrand skolemusikkorps
Tvedestrand musikkorps
Tvedestrand barnegospel
Tvedestrand barnekor

Tros og livssynsorganisasjoner

Tvedestrand kirkelige fellesråd
Holt menighetsråd
Tvedestrand menighetsråd
Dypvåg menighetsråd
Songe Frikirke
Humanetisk forbund

Kulturinstitusjoner

Bokbyen ved Skagerrak
Kystkulturuka i Tvedestrand
Aktivitetshuset (DDD/TTT)
Baardar akademiet

Kulturklubben
Nes Jernverksmuseum

Kunstnere og gallerier

Sidsel Hanum
Eyvind Hermansen
Grete Swahn
Atle Pakuch Gundersen
Arve Rønning
Ellen Lobb
Glasskunstner Kai Hoffstad
Billedkunstner Thomas Hestvold
Galleri Sagesund
Made om Sandøya / Sandøya Lys
Løvøens Lam
Gitarbygger Simen Omang
Rima Otilia Qvale
Barnas kulturkoffert
Hilde Skjeggedal
Morsarv
Artic Design
Lyngør møbler
Galleri Snaresund
Siri Brodersen
KrisAdesign

Forfattere og historielag

Lasse Trædal
Peter Svalheim
Sandøya historielag
Historielaget for Dypvåg, Holt og Tvedestrand

3. Nyttige lenker til Tvedestrand's mangfoldige kulturliv

Tvedestrand kommune : <http://www.tvedestrand.kommune.no/>

Kyskulturuika: <http://www.kystkulturuka.no/>

Skærgård music & mission: <http://sginfo.no/>

Næs jernverksmuseum : <http://www.jernverksmuseet.no/>

Byløft: <https://www.facebook.com/byloft2014?fref=ts>

Tvedestrand Racing Club: <http://www.trk.nods.no/scripts/nods.web/nwCatalog-dev.p?IdNoGrpSite=529312&IdNoPrj=9900333&IdNoCmp=1003513&selSiteLng=47&selSiteCur=NOK>

Raet nasjonalpark: <https://www.facebook.com/raetnasjonalpark>

Tvedestrand kulturforening: <https://www.facebook.com/pages/Tvedestrand-Kulturforening/324040294400897?fref=ts>

<http://www.designkokken.no/>

Bokhotellet: <http://www.bokhotellet.no/>

Feragen skole: <http://www.tvedestrandhistorielag.no/side1.html>

Frvilligsentralen : <https://www.facebook.com/tvedestrand.frvilligsentral?fref=ts>

Nes golfklubb: <http://www.nesgolf.no/>

Aktivitetshuset: <http://www.aktivitetshuset.no/>

Bårdarakademiet Tvedestrand: <https://www.facebook.com/BaardarakademietTvedestrand?fref=ts>

Risøya folkehøyskole: <http://risoy.fhs.no/>

Tvedestrand og Åmli vgs/studiefag dans og breddeidrett: <http://www.austagderfk.no/Vare-virkomheter/Videregaende-skoler/Tvedestrand-og-Aamli-videregaende-skole/Oplaringstilbud/Studiespesialisering/Sudiespesialisering-med-dans-og-breddeidrett/>

Sidsel Hanum og Arve Rønnings årlige sommerutstillinger:
<http://www.tvedestrandsposten.no/kulturliv/article7448496.ece>

Sagesund galleri: <https://www.facebook.com/groups/462370453809443/?fref=ts>

4515 Niogførrfemten AS: <https://www.facebook.com/4915.no?fref=ts>

Made On Sandøya: <https://www.facebook.com/pages/Made-on-Sand%C3%B8ya/498846690176621?fref=ts>

Gitarbyggeren på Sandøya: <http://donomango.wix.com/html-omang>

Lyngør jazzklubb: <https://www.facebook.com/groups/81082403500/?fref=ts>

Slaget i Lyngør 2012: <http://lyngør2012.no/>

Museumshaven: <https://www.facebook.com/Museumshaven?fref=ts>

The getaway studio: <https://www.facebook.com/pages/The-Getaway-Studio/571939832819327?fref=ts>

Barnas turlag: <https://www.facebook.com/pages/Barnas-turlag-Tvedestrand-og-omegn/186239754743236?fref=ts>

Tvedestrand og Vegårshei turlag: http://tvedestrand_og_vegarshei.turistforeningen.no/

Tvedestrand skateklubb: <https://www.facebook.com/pages/Tvedestrand-Skate-Klubb/176481879073203?fref=ts>

Solfjell klatre-og aktivitetspark:

http://www.farligfarvann.no/index.php?option=com_content&task=view&id=14&Itemid=50

[Keramiker Sidsel Hanum: http://www.hanum.no/](http://www.hanum.no/)

[Keramiker Eyvind Hermansen: http://madeonsandoya.no/portfolio/eyvind-hermansen/](http://madeonsandoya.no/portfolio/eyvind-hermansen/)

[Glassblåser Kai Hoffstad: http://www.kaihoffstad-glassart.com/http://www.greteswahn.no/](http://www.kaihoffstad-glassart.com/http://www.greteswahn.no/)

[Billedkunstner Ellen Lobb: http://austagder.kulturnett.no/2012/07/manedens-kunstner-11/](http://austagder.kulturnett.no/2012/07/manedens-kunstner-11/)

[Billedkunstner og skulptør Arve Rønning: http://www.arveronning.no/](http://www.arveronning.no/)

Fotograf Ole Brodersen: <http://olebrodersen.com/>

Fullframe Atle Goutbeek: <http://www.fullframe.no/>